

“The Bride Fertilized by Herself”

“De enige weg die voor mij openblijft, is u te bezweren, en ik zal beginnen met de vrouwen.’ Wat zo begint is in feite al het einde van een toneelstuk, om precies te zijn de epiloog van Rosalind in Shakespeares *As You Like It*.ⁱ En de methode, die zowel bezwerend als bezworen is, is eis en voorschrift tegelijk: Dat het publiek het stuk opvat zoals het wenst, met de liefde die het altijd al koesterde’ⁱⁱ. (Eva Meyer, *Trieb und Feder*)

I.

De titel van de reeks werken verwijst zowel naar Marcel Duchamp als naar een centraal thema in het werk van Elly Strik. Duchamps 'Grand Verre' (1915-1923) draagt als titel 'The Bride Stripped Bare by her Bachelors, even' ('De bruid door haar vrijgezellen ontbloot, zelfs'). Elly Striks titel voor de acht tekeningen (2007-2008) verwijst naar een vergelijkbare stand van zaken. 'De bruid door zichzelf bevrucht' betekent in laatste instantie, als het op Duchamp wordt betrokken, dat elke kunstenaar zijn eigen bruid en elke kunstenaar haar eigen bruidegom is. Hier wordt bedoeld op de bipolariteit van de geslachten die elke kunstenaar als creatieve motor en als een vorm van bewustzijn in zich verenigt. In vroeger werk heeft Elly Strik het thema weliswaar niet expliciet, maar wel op een ambivalente manier aangesneden toen ze een vrouwenfiguur schilderde met demonstratief ontblote borsten en een angstaanjagend gorillamasker op ('Fray Wray', 2004, olieverf en vernis op papier, 318 x 205 cm). Het is ambivalent omdat het gorillamasker niet aan een specifiek geslacht kan worden gekoppeld. Het gaat dan ook niet zozeer om de antipoden als wel om een archaische, als mannelijk te boek staande woestheid. In een ander werk, een uiterst verfijnde tekening van een pauwenveer ('Castration V', 2005, olieverf en vernis op papier, 315 x 205 cm) heeft ze het mannelijke 'oog' uit de veer gewist en een grote lege plek achtergelaten.

Fay Wray

Castration V

Om maar meteen een misverstand uit de wereld te helpen: Het gaat de in 1961 geboren kunstenaar niet om het betrekken van een feministische stelling, maar zij wil mythen zuiveren die in laatste instantie voor beide geslachten nadelig hebben gewerkt, deze eerder hebben verzwakt dan versterkt.

II.

De tekeningen van ‘The bride fertilized by herself’ hebben iets onrustbarends, alsof de bipolaire krachten zijn geïmplodeerd. Net als in de tekening met de pauwenveer waarin het mannelijke ‘oog’ is uitgespaard, is hier het vrouwelijke geslachtsdeel een lege witte plek. De bruid die zichzelf heeft bevrucht wordt een mutant, raakt hals over kop in extase, wordt als bij Theresa van Avila tot haar eigen alter ego: Jezus, haar bruidegom, openbaart zich in haar met zijn stigmata. De bruid die zichzelf heeft bevrucht slingert door een draaikolk, in een ‘double bind’ⁱⁱⁱ, in een situatie waarin het bewustzijn in een moment van plotselinge herkenning óf naar verlichting óf naar totale verduistering afdrijft. Elly Strik confronteert ons in zekere zin met een extreme situatie: de kunstenaar op het

scherp van de snede. De blik naar buiten en de blik naar binnen vallen samen. Het antagonisme wordt tot een vuurproef. Implosie betekent immers een dramatische verdichting, met de daarmee gepaard gaande toename van de zwaartekracht. Elly Strik vindt de vorm hiervoor. Ze leeft de vorm, door de vorm heen. Midden in de vorm wordt ze als door een katapult naar buiten geschoten.

Een gezicht wordt een ornamentele, cryptische dreiging, het versteent niet. Adem gaat door het ongehoord intensieve landschap van lijnen en vult de uitstulpingen van dit masker dat geen masker is. Als bloedende sneden waarin zand wordt gestrooid om overvloedige littekenvorming te bewerkstelligen. De adem door dit masker dat geen masker is, is duizenden jaren oud, een sluimerende vulkaan die toch klaarwakker is, dierlijk, excessief en totaal op zichzelf geconcentreerd.

De vingers van de bruid, die volgens de Perzische traditie volledig zijn overdekt met een patroon van fijne lijntjes, lijken door te dringen in het haar van een vrouwelijk geslachtsdeel dat alleen haar eigen kan zijn, en ze verlenen daarmee de titel van de serie werken een symbolische betekenis.

En dan het blad met een centrale ronde vorm. Net als een zon breidt het dichte weefsel van lijnen zich in concentrische cirkels uit in de ruimte eromheen. Het gezicht – dat doet denken aan een kat – is ontspannen en bestaat uit kleine, woekerende, bontachtige streepjes. De zon – die ook een pupil zou kunnen zijn - heeft een observerende aanwezigheid die zelfbewustzijn uitstraalt, een in zichzelf rustende duurzaamheid, een raadselachtigheid die met zekerheid gepaard gaat. Alsof de deeltjes licht aan het eind van de verzwelgende draaikolk concrete vorm zullen aannemen.

Elly Strik is nu 48 jaar. Twee vragen houden me bezig. Bestaat er een verschil in thematiek tussen mannelijke en vrouwelijke kunstenaars? Zo ja, is de thematiek van Elly Strik dan iets dat vrouwelijke kunstenaars die twee generaties jonger zijn nog interesseert?

Ik zou beide vragen met ‘ja’ willen beantwoorden. Het nivelleren van het verschil tussen de geslachten was van het begin af aan een daad van ideologische aard. Bijgevolg is de ‘vrouwelijke thematiek’ van Elly Strik een kruitvat dat, net al bij Louise Bourgeois, zowel bestaat uit de intensiteit van de authenticiteit als uit de argumentatieve kracht van het werk. Elly Strik belichaamt haar creatieve streven op een zodanige wijze dat het zich nu als een zwerfkei verheft boven de rest van het kunstlandschap. Ik wil daarmee een kwaliteit benadrukken die aan alle werkelijke kunst ten grondslag ligt. De brede blik van Elly Strik, die anticyclisch van aard is, heeft antropologische wortels. De kracht van haar creatieve werk vraagt om een stormwaarschuwing.

Jean-Christophe Ammann

Vertaling vanuit het Duits: Nelleke van Maaren

Noten

i

Éva Meyer, *Trieb und Feder*, Bazel / Frankfurt am Main, 1993, blz. 7.

De volledige epiloog van dit stuk van Shakespeare luidt als volgt: Rosalind: Het is de gewoonte niet dat de dame de epiloog komt zeggen; maar het is niet ongepaster dan dat de held de proloog opdreunt. Als het waar is dat goede wijn geen krans behoeft, is het even waar dat een goed stuk geen epiloog behoeft. Maar waar goede wijn is, hangt de herbergier een mooie krans boven de deur, en een goed stuk wordt soms wel beter door een epiloog. In wat voor situatie ben ik dan wel, die geen goede epiloog ineen kan flansen en evenmin uw welwillendheid kan afsmecken voor een goed stuk? Ik ben niet als een bedelares uitgedost, en daarom zou bedelen mij niet staan. De enige weg die voor mij openblijft is, u te bezweren; en ik zal beginnen met de vrouwen. Ik bezweer u, o vrouwen, bij de liefde die gij de mannen toedraagt, zoveel van dit stuk voor lief te nemen als u kan behagen; en ik bezweer u, o mannen, bij de liefde die gij vrouwen toedraagt – en naar minzaam lachje te oordelen is hier niemand die haar haat – dat gij, eensgezind met de vrouwen, het stuk gunstig zoudt onthalen. Als ik een vrouw was, zou ik iedereen kussen die een mooie baard heeft, of een mooi gezicht, of een welriekende adem, mij, als ik mijn buiging maak, voor dit vriendelijke aanbod zal toeroepen: tot weerziens! (Af)' (Vertaling: Willy Courteaux)

iii 'Double Bind' verwijst naar het verhaal 'A descent in the Maelstrom' (1841) van Edgar Allan Poe. Als psychoanalytisch begrip werd het voor het eerst gebruikt door J.B. Watson, de grondlegger van het behaviorisme. In het verhaal van Poe belandt een vissersboot tijdens een storm in een dodelijke draaikolk. Twee broers vechten voor hun leven. Terwijl de ene de kans op redding weliswaar ziet, maar door zijn besluiteloosheid in de afgrond wordt gezogen, neemt de ander die kans bliksemssnel waar. Hij maakt zichzelf vast aan een leeg vat die door het wervelende water over de rand van de afgrond wordt geslingerd en hem zo het leven redt. (Edgar Allan Poe)

„The Bride Fertilized by Herself“
(8 drawings) 2007 – 2008
graphite, lacquer and oil on paper

1. 24,0 x 29,5 cm
2. 48,0 x 32,5 cm
3. 47,5 x 30,0 cm
4. 48,0 x 32,0 cm
5. 50,0 x 36,5 cm
6. 48,0 x 32,0 cm
7. 50,0 x 35,0 cm
8. 32,0 x 23,5 cm

ES 07

5507

